

מרת ראש הישיבה, הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל

מתוך "אסופת מערכות", פרשת תולדות (עמ' שמ"ח-ש"נ)

א. מורת רוח

"ויהי עשיו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת אילון החתי. ותהיין מורת רוח – שהיו עובדות עבודת אלילים – ליצחק ולרבקה" (בראשית כו, לד-לה ורש"י).

"ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה" – למה ליצחק תחילה? אלא על ידי שהיתה רבקה בת כומרים, לא היתה מקפדת על טינופת עבודת כוכבים. וזה, על ידי שהיה בן קדושים, היה מקפיד על טינופת עבודת כוכבים" (בר"ר סה, ב).

הגע עצמך, כל כולה של רבקה בפורשה מבית אביה, לא היתה אלא בת שלוש שנים (סדר עולם פ"א). ובעודנה שם נתבלטה בינותם, עד שקראו עליה חכמים מקרא זה: "כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות" (שה"ש ב, ב ובר"ד סג ד).

ועם בואה ביתה יצחק, מיד זכתה למלא מקומה של שרה. "ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו וגו' וינחם יצחק אחרי אמו" – שכל זמן ששרה קיימת, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האוהל. ומשמתה – פסקו. וכשבאת רבקה – חזרו" (בראשית כד, סז ורש"י ע"פ בר"ד).

ומאותה שעה כבר עברו עליה ששים שנה בבית יצחק – עשרים שהמתינה לוולד, וארבעים של עשיו. ודעתה שלה הן רחוקה היתה מעשיו וממעשיו, הרבה יותר מיצחק, שאהבו. ואפילו כן, אותה עבודת גלולים שצפתה בה בסילודין של תיעוב אצל הוריה, חרטה בה רישומה. עצמת הזעזוע ממעשי כלותיה נשות עשיו – נקלשה. עומק הסלידה מפסלי עבודה זרה, נתדרדה. טינופת הגלולים שהללו כונסות לביתה, לא החרידתה מדאי, לא המרתה ולא דיכאה את רוחה כל כך, כאת רוחו של יצחק.

ב. צדיק בן רשע

וסודן של דברים נטוע על פלגי יסוד של דעת שהנחילונו רבותינו:

"טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז, ח) – "...טוב אחרית דבר" – אימתי? – בזמן שהוא 'טוב מראשיתו' (ירושלמי חגיגה ב, א).

העץ הבוגר אפשר לו לאצור ארעית את סגולותיו, גם בתנאים בלתי הולמים. אבל השתיל הרך טעון הקפדת השגחה יתירה. ברירת תנאים סגוליים ייחודיים תואמים – על מצעם יפרח, יצמח ויוציא אל הפועל, את תורשת סגולותיו. רגע קביעת הייחור הצעיר בקרקע, הינה שעה ייחודית הרת גורל. שעה הקובעת מעיקרא את גבולות כשרי היכולת, את מהות תכונות ההנבטה העתידה. כיוון מעשה השתילה, טיב דושנה של הקרקע, ערך דישון השקייתו בעת רגישה זו, עתידים לקבוע את אופקי התגדלותו. שאי אפשר לה לצחיח קרקע מדברית, להנביט שתילי עדן, ולא לאדמת חול, להצמיח פרי דשן.

והנה לפנינו ציור חי מוחשי, על עצמת עוז רישומן של תחושות ראשית. ההרגשים שהטבעו ברבקה בשחר ילדותה, לא הועילו להם מידותיה, צדקותה, התעלותה האישית, שנותיה המרובות בבית אברהם ויצחק למחוק אותם כליל מתודעתה [וכבר הטעמנו דברים בעניין, באסופות לפרשת נח: "מראשית", עי"ש].

והנה לנו קו של שרטוט, מה בין צדיק בן רשע, לצדיק בן צדיק (ועי' רש"י בפרשה כה, כא ד"ה ויעתר לו). מעשה העבודה של צדיק בן רשע, ודאי משופע בנסיונות, הרפתקאות וקשיים שלא עדו על בן הצדיק. והרי זה – בנו של הרשע – זוכה בעקבן לבחינת השגות שאין בן הצדיק יודען. לכוחות שאין בן הצדיק מגיען [ודבר זה נתבאר לפנינו באסופות לפרשת חיי שרה: "עבדות"]. אבל מאידך, לעולם אי אפשר לו לבן הרשע להשיג שלימות טהרת הנפש, כמותה של בנו של צדיק.

ג.

ומכאן מהדהדת בת קול של התראה, בכל בן ישיבה די בכל אתר. שנות נעורים, הינן שנות 'ראשית'. שרטוטי הנפש הבראשיתיים, חוויות הרוח הראשוניות של שנות בחרות, הנחקקים בתודעה בימי רעננות אלו, מקועקעים בשורשי תשתית בעוז. חורתים רושם עז, בל יימחה.

טהרת הנפש, נקיון הדעת, רישומי קדושה, חוויות של תפילה, חדות התורה, הנספגים אל לשד הלב בימים אלה של 'ראשית' – מעצבים ומגבשים את האישיות. נספגים אל דם התמצית.

אוי לו למי שבזבז שנים שופעות אלו בכדי. ואשה מי שקלטהו מחיצות בית המדרש, וריחה של תורה, ניחוחה של ישיבה, נבלעו בו, וגיבשו את תודעתו.

<http://www.kby.org.il/hebrew/torat-yavneh/view.asp?id=5855>